

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİT SEKTÖRÜNÜN TÜRK EKONOMİSİ İÇİNDEKİ YERİ

3.1. TÜRKİYE'DE BİT SEKTÖRÜNÜN BÜYÜKLÜĞÜ

Türkiye'de BİT sektörünün büyüklüğü 2007 yılında 22,24 Milyar ABD Doları iken, 2010 yılında 25,05 Milyar ABD Dolarına yükselmiştir. 2010 yılı verilerine göre, ülkemizde BİT sektörü pazar büyüklüğünün %70'i iletişim teknolojileri (telekomünikasyon) sektörüne, %24'ü donanım sektörüne, %2,3'ü yazılım sektörüne ve %3,6'sı hizmetler sektörüne aittir. (Tablo 32)

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun hazırladığı Türkiye Elektronik Haberleşme Sektörü Üç Aylık Pazar Verileri - 2012 İkinci Çeyrek Raporu'na göre; telekomünikasyon sektöründe toplam gelirlerin yıllar itibariyle gelişimine bakıldığında özellikle mobil telekomünikasyon hizmetlerinden elde edilen gelirler başta olmak üzere artış yaşandığı görülmektedir.

Türk Telekom ve mobil işletmecilerin 2008 yılında 20,4 milyar TL'ye yaklaşan toplam net satış gelirleri, 2011 yılında 22,4 milyar TL düzeyine ulaşmıştır. Pazarda Türk Telekom ve mobil işletmeciler haricindeki işletmecilerin net satış gelirleri toplamı 5,66 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.¹³²

¹³² Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (2012). *Türkiye Elektronik Haberleşme Sektörü Üç Aylık Pazar Verileri Raporu*. 2012 Yılı 2. Çeyrek; Ankara.

Tablo 32: 2007-2010 Dönemi Türkiye’de BİT Sektörü Büyüklüğü¹³³

	2007	2008	2009	2010
BİT sektörü Pazar büyüklüğü (Milyar ABD Doları)	22,24	24,88	23,96	25,05
İletişim Teknolojileri	16,31	18,92	17,3	17,48
Bilgi Teknolojileri	5,93	5,96	6,66	7,57
Donanım	4,8	4,72	5,44	6,08
Yazılım	0,49	0,52	0,51	0,58
Hizmetler	0,64	0,72	0,71	0,91
BİT sektörü Pazar büyümesi (yüzde)	-	11,87	-3,7	4,55
İletişim Teknolojileri	-	16	-8,56	1,04
Bilgi Teknolojileri	-	0,51	11,74	13,66
Donanım	-	-1,69	13,24	10,53
Yazılım	-	5,77	-1,96	12,07
Hizmetler	-	11,11	-1,41	21,98
GSYH (milyar ABD Doları)	648,8	742,1	614,6	736,7

Donanım, paket yazılım ve hizmetler alt kırılımlarından oluşan bilgi teknolojileri pazarı içerisinde, ülkemizde en büyük payı 2011 yılı verilerine göre 7,07 milyar dolarlık donanım pazarı alırken, paket yazılım pazarının büyüklüğü 704 milyon dolar, hizmetler pazarının büyüklüğü ise 1,13 milyar dolar seviyesindedir. Bilgi teknolojileri sektörünün GSYH içindeki payı ise 2011 yılı için %1,2 düzeyindedir.

Bilgi teknolojilerinin toplam BİT pazarı içerisindeki payı, % 36’lık dünya ortalaması ve %47’lik Avrupa ortalamasına göre ülkemizde çok düşük seviyededir. Ülkemiz yazılım ve hizmetler sektörünün bilgi teknolojileri içerisindeki yüzde 20’lik payı ise, dünya ortalaması olan yüzde 70 oranı ile karşılaştırıldığında oldukça düşük kalmaktadır. Bilgi teknolojileri hizmetleri pazarının gelişmesi, diğer sektörlerde BİT kullanımının yaygınlaşması ve bu teknolojilerin beraberinde getireceği imkânlardan yararlanılabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.¹³⁴

Bilişim Sanayicileri Derneğinin (TÜBİSAD), GFK Türkiye, Bankalararası Kart Merkezi (BKM) ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun (BTK) işbirliği ile hazırladığı “Bilişim Sektörü Verileri” çalışmasına göre; Türkiye’de 2011 yılında donanım, yazılım ve hizmet, elektronik haberleşme, e-ticaret, savunma sanayii, çağrı merkezi, mobil cihazlar pazarlarından oluşan bilişim sektörünün büyüklüğü 66,7

¹³³ Kalkınma Bakanlığı. (2011). *Bilgi Toplumu İstatistikleri*.

¹³⁴ Maliye Bakanlığının 5.6.2012 tarih ve B.07.0.SGB.0.04-050.06/936 sayılı yazısı.

milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bahse konu çalışma kapsamında alt sektörlerle ilgili veriler şu şekildedir:¹³⁵

- Donanım pazarı: 8,9 milyar TL
- Yazılım ve hizmet pazarı: 4,2 milyar TL
- Elektronik haberleşme pazarı: 27,6 milyar TL
- E-ticaret pazarı: 18,4 milyar TL
- Savunma sanayi yazılım ve hizmet pazarı: 0,6 milyar TL
- Çağrı Merkezleri: 1,8 milyar TL
- Mobil cihazlar pazarı: 4,9 milyar TL

3.2. TÜRKİYE'DE BİT SEKTÖRÜNÜN EKONOMİYE KATKISI

BİT sektörünün ülke ekonomisindeki payını ölçmek için genellikle söz konusu sektörün GSMH, GSYH¹³⁶ veya toplam katma değer içindeki payına bakılmaktadır.

2007-2010 döneminde ABD'de BİT sektörünün GSYH'ye katkısı %8'lerden %9,5 civarına çıkarken, AB için bu oran %5,5'lardan %6'lara çıkmıştır. Bu karşılaştırmadan yola çıkılarak, AB Sayısal Gündem Değerlendirme Raporunda, AB ekonomisinde BİT'in katkısının anılan dönemde arttığı; fakat yeni inovasyon dalgasında AB endüstrisinin ABD şirketleri kadar başarı sağlayamadığı değerlendirilmesine yer verilmiştir.¹³⁷

¹³⁵ TÜBİSAD Bilişim Sanayicileri Derneği (2012). *TÜBİSAD Bilgi Merkezi Projesi Sunumu* Erişim: 25 Haziran 2012. <http://www.tubisad.org.tr/Tr/Library/Sunumlar/T%C3%9CB%C4%B0SAD%20Bilgi%20Merkezi%20Sunumu%20-%20May%C4%B1s%202012.rar>

¹³⁶ Gayrisafi Milli Hâsıla (GSMH), belli bir dönemde bir ülke vatandaşlarının sahip oldukları üretim faktörleri kullanılarak üretilen bütün nihai mal ve hizmetlerin piyasa fiyatları ile hesaplanmış değeri olarak tanımlanmaktadır. Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla (GSYH) ise, yurt içinde üretilmiş nihai mal ve hizmetlerin değerleri toplamıdır. Nihai mal ve hizmetler, üretici birimlerce üretimde ara malı olarak kullanılmayan, tüketim, yatırım veya ihracata yönelik olarak değerlendirilen mal ve hizmetlerdir. Nihai mal, ara malı kavramlarının sebep olabileceği karışıklıkların ve mükerrer hesaplamaların engellenmesi amacıyla “katma değer” kavramı kullanılmaktadır. Katma değer, bir malın üretimini her aşamasında o malın değerine yapılan ilavedir. Ekonomide bütün malların katma değerlerinin toplanmasıyla GSMH'ye ulaşılmaktadır.

¹³⁷ *Digital Agenda Scoreboard 2012, The ICT Sector and R&D&I Report*. Erişim: 5 Eylül 2012. <http://goo.gl/N8kxf>

Ülkemizde ise BİT sektörünün GSYH içindeki payı 2007-2010 döneminde %3,4 düzeyinde kalmıştır (Tablo 33). Bu oran, hem ABD hem de AB-27 ortalamasına göre çok düşüktür.

Tablo 33: 2007-2010 Dönemi Türkiye’de BİT Sektörünün GSYH İçindeki Payı¹³⁸

	2007	2008	2009	2010
BİT sektörünün GSYH içindeki payı (yüzde)	3,43	3,35	3,9	3,4
İletişim Teknolojileri	2,51	2,55	2,82	2,37
Bilgi Teknolojileri	0,91	0,8	1,08	1,03
Donanım	0,74	0,64	0,89	0,83
Yazılım	0,08	0,07	0,08	0,08
Hizmetler	0,1	0,1	0,12	0,12

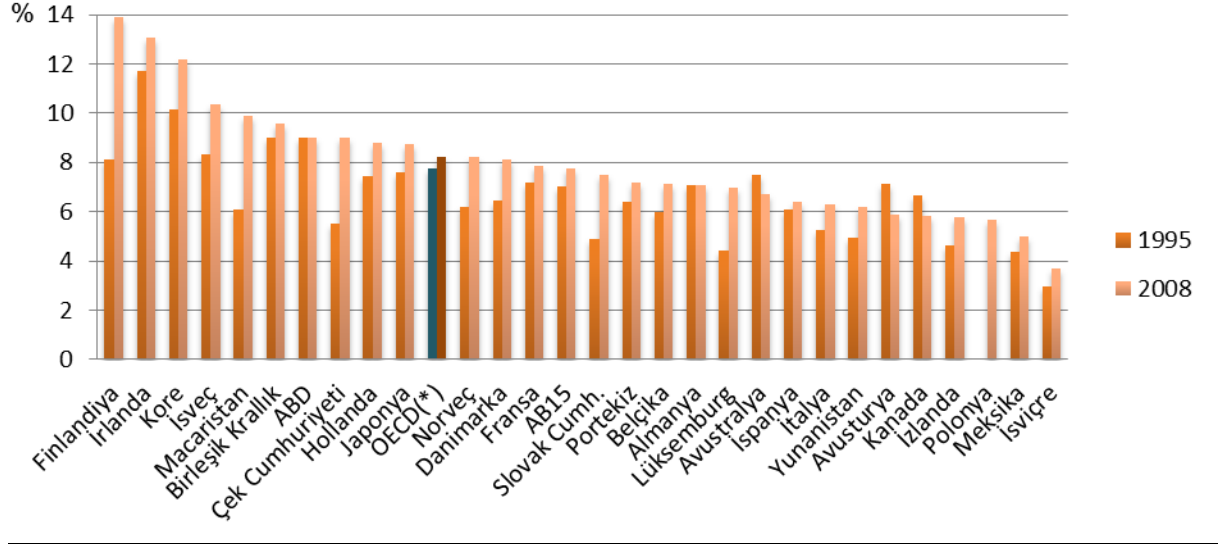
BİT sektörünün ekonomik ve toplumsal gelişmelerde artan etkisini kapsamlı bir şekilde analiz etmek, BİT sektörüyle ilgili yakın gelecek eğilimleri ve beklentilerini ele almak, bu alanda OECD üyesi ülkelerin mevcut politikalarını değerlendirmek amacıyla OECD tarafından periyodik olarak “*OECD Information Technology Outlook*” raporu hazırlanmaktadır. Bahse konu raporun 2010 yılı baskısında BİT sektörünün toplam katma değer içindeki payı analiz edilmiştir.

Bahse konu rapora göre; 2008 yılında OECD ülkelerinde özel sektörün toplam katma değeri içinde BİT sektörünün oranı %8’in üzerine çıkmıştır. Bu bağlamda en yüksek performansı; Finlandiya (%13,9), İrlanda (%13) ve Kore (%12,2) göstermiştir. Ayrıca, ABD’nin, OECD ülkelerinin toplam BİT katma değerinin yaklaşık %40’na sahip olması oldukça çarpıcı bir durumdur. ABD’yi sırasıyla Avrupa (%36), Japonya (%4) ve Kore (%4) takip etmektedir. (Şekil 12 ve Şekil 13).

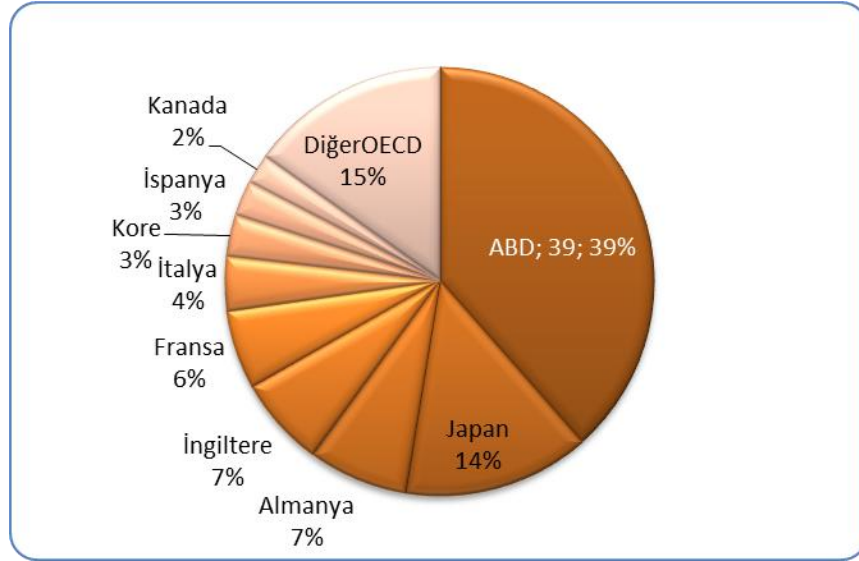
Türkiye; BİT sektörünün, toplam özel sektör katma değeri içindeki %5,5’lik oranıyla, Meksika ve İsviçre’den sonra OECD ülkeleri arasında en alt sıralarda yer almaktadır. Bu durum, ülkemizde BİT sektörünün potansiyelinin etkili bir şekilde kullanılmadığının göstergesidir.

¹³⁸ Kalkınma Bakanlığı. (2011). *Bilgi Toplumu İstatistikleri*.

Şekil 12. BİT'in Özel Sektör Katma Değeri İçindeki Payı ¹³⁹

Şekil 13. 2008 Yılında OECD BİT Sektörü Katma Değerinin Ükelere Göre Dağılımı ¹⁴⁰

3.3. TÜRKİYE'DE BİT İTHALAT VE İHRACATI

1996 yılında 1,5 trilyon ABD Doları seviyelerinde olan dünya BİT ticareti 2008 yılına kadar neredeyse 2 kat büyüyerek 4 trilyon ABD Doları seviyelerine kadar yükselmiştir. BİT ticareti, 2000 yılında zirve yaparak dünya mal ticareti

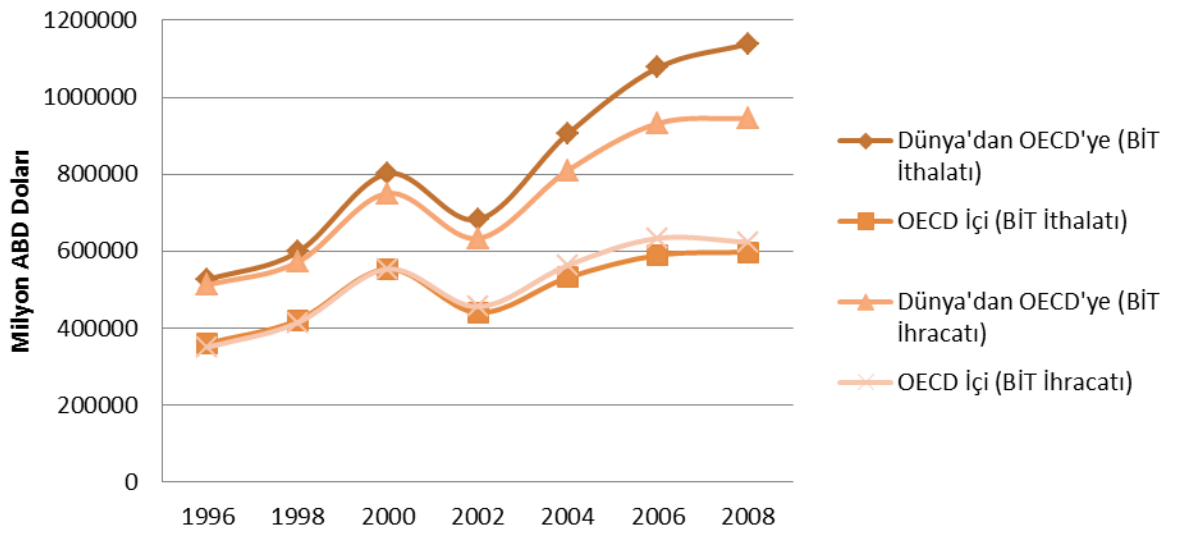
¹³⁹ OECD (2010). *Information Technology Outlook* (<http://dx.doi.org/10.1787/888932327249>)

¹⁴⁰ OECD (2010). *Information Technology Outlook*. (<http://dx.doi.org/10.1787/888932327268>)

toplamı içerisinde %18'lik paya ulaşmıştır. 2009 yılında yaşanan küresel krize kadar bu oran %15,5'ler civarında bir ortalama seyir izlemiştir.

OECD BİT ticareti ise Şekil 14'te görüldüğü üzere, 1996 yılından beri hızla büyümektedir. 1996 yılında 1 trilyon ABD Doları civarında olan OECD BİT ticareti büyüklüğü, 2008 yılında yaklaşık 2,1 trilyon ABD Doları seviyesine yükselmiştir. OECD BİT ticareti içerisinde ithalatçı olarak %25'lik pay, ihracatçı olarak ise 18'lik payla ABD yer almaktadır.¹⁴¹

Şekil 14. 1996-2008 Dönemi Dünya ve OECD BİT İthalat ve İhracat Değerleri¹⁴²

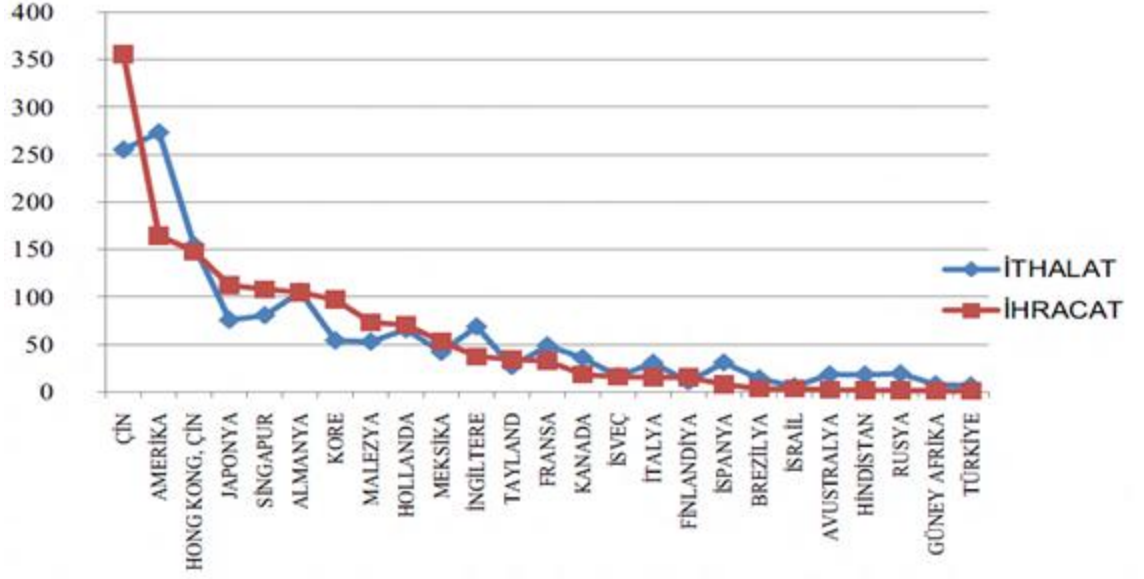

2007 yılında BİT ürünleri ithalat ve ihracat verilerine göre Çin, ABD, Japonya, Singapur, Almanya ve G. Kore BİT dış ticaretinde önemli ülkelerdir. BİT sektörünün ekonomiye kattığı dinamizm ile yükselen Uzak Doğu ülkeleri BİT üretiminde söz sahibi ülkeler haline gelmektedir. 350 milyar dolar ile en çok ihracatı gerçekleştiren Çin'i ABD, Hong Kong ve Japonya takip etmektedir. İthalatta ise ABD birinci sırada yer alırken, Honk Kong (Çin) ikinci, Singapur üçüncü sırada yer almaktadır. Türkiye hem ithalat hem de ihracatta dünya ortalamasının altında kalmıştır (Şekil 15).

¹⁴¹ OECD (2010). *Information Technology Outlook*.

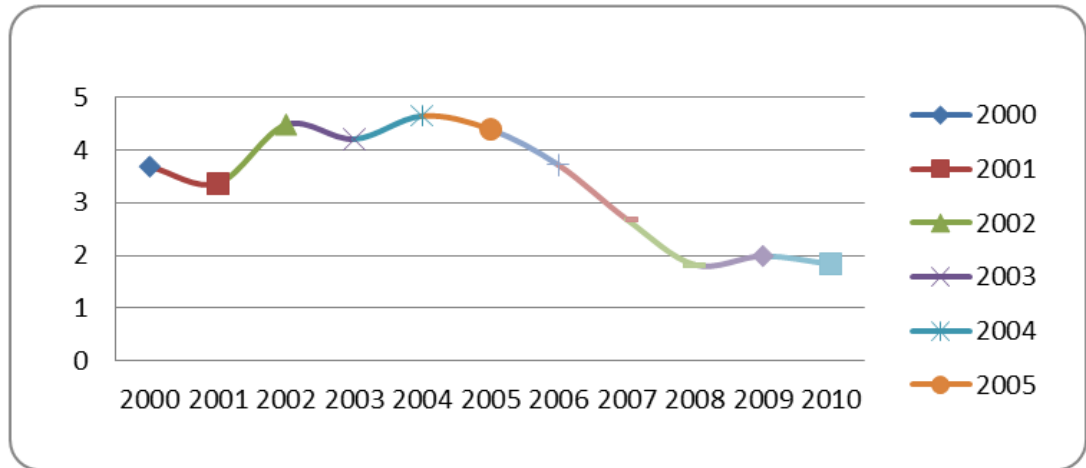
¹⁴² OECD (2010). *Information Technology Outlook* (<http://dx.doi.org/10.1787/888932329890> ve <http://dx.doi.org/10.1787/888932329909>)

Şekil 15. 2007 Yılı BİT Ürünleri Dış Ticareti (Milyar ABD Doları)¹⁴³

Türkiye'nin BİT malları ihracatının toplam mal ihracatı içindeki payı 2000-2005 döneminde %3,7 - %4,65 bandında dalgalanmış, daha sonra hızla azalarak 2010 yılında %1,8 seviyesine inmiştir. Türkiye'nin 2010 yılı oranı OECD ortalamasının (%7,8) oldukça altındadır¹⁴⁴.

Şekil 16. Türkiye BİT Malları İhracatının Toplam Mal İhracatı İçindeki Payı (%) (2000-2010)

¹⁴³ OECD (2008). *OECD Fact Book 2008: Economic, Environmental and Social Statistics*

¹⁴⁴ Dünya Bankası veri tabanından yararlanılmıştır (<http://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.ICTG.ZS.UN>)

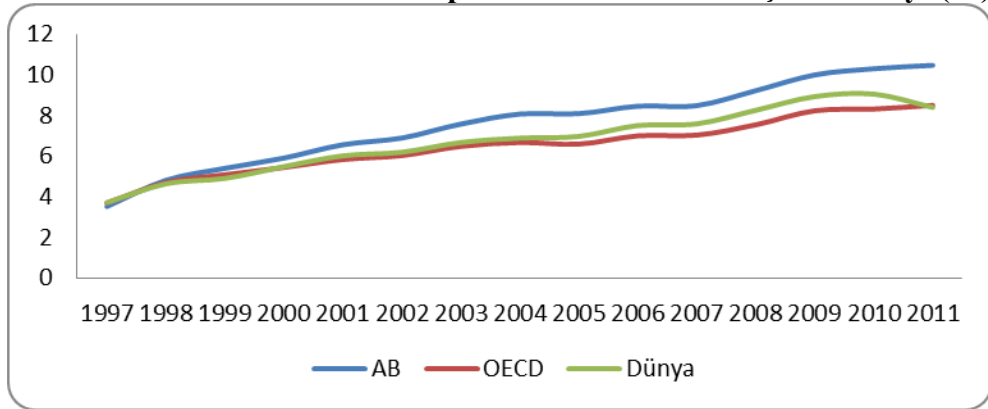
BİT malları; telekomünikasyon, ses ve görüntü teknolojileri, bilgisayar ve ilgili teknolojiler, elektronik parçalar, diğer bilgi ve iletişim teknolojileri ürünlerinden oluşmaktadır.

Tablo 34. Ülkelerin BİT Malları İhracatının Toplam Mal İhracatı İçindeki Payına Göre Kıyaslanması (%) (2010)

Malta	49,1	Bhutan	11,3	Almanya	5,1	Slovenya	2,2
Hong Kong	44,2	Japonya	10,7	Endonezya	5,1	Antigua & Barbuda	2,2
Filipinler	35,6	ABD	10,5	Makao	4,6	İtalya	2,1
Singapur	34,3	İsveç	9,8	Fransa	4,4	Hırvatistan	2,1
Malezya	34,0	Panama	9,6	Portekiz	4,0	Hindistan	2,0
Çin	29,1	Polonya	9,5	Avusturya	3,9	TÜRKİYE	1,8
Macaristan	25,6	G. Kıbrıs R.K.	9,1	Fas	3,8	İsviçre	1,6
Kore Cum.	21,4	Romanya	8,4	Danimarka	3,6	Sırbistan	1,6
Meksika	20,2	Estonya	7,8	Lüksemburg	2,9	Barbados	1,5
Kosta Rika	19,9	İrlanda	7,5	Kanada	2,8	Norveç	1,4
Slovak C.	19,3	Lübnan	7,1	Litvanya	2,7	Kenya	1,4
Tayland	18,9	Tunus	6,5	Yunanistan	2,5	St. Vincent & Gren.	1,4
Çek Cum.	15,0	Finlandiya	6,4	Bulgaristan	2,5	Ürdün	1,3
Hollanda	12,5	Birleşik Krallık	5,9	Dominika	2,5	Y. Zelanda	1,2
İsrail	12,3	Letonya	5,8	Dominik Cum.	2,3	Ukrayna	1,1

BİT hizmet ihracatının toplam hizmet ihracatı içindeki payı bakımından AB, OECD ve Dünya 1997 yılında yaklaşık olarak aynı düzeydeyken, AB 2011 yılına kadar %10 düzeyini aşmıştır; Dünya ve OECD performansı ise 2011 yılına kadar sırasıyla %8,5'e ve %8,4'e yükselmiştir¹⁴⁵.

Şekil 17. BİT Hizmet İhracatının Toplam Hizmet İhracatı İçindeki Payı (%)

BİT hizmet ihracatında Türkiye maalesef düşük bir performans göstermektedir. Türkiye'nin 2006-2011 döneminde BİT hizmet ihracatının toplam

¹⁴⁵ Dünya Bankası veri tabanı kullanılmıştır. (<http://data.worldbank.org/indicator/BX.GSR.CCIS.ZS/countries>) 2011 yılı verisi bulunmayan birkaç ülke için trend tahmin verisi kullanılmıştır.

hizmet ihracatı içindeki payı, 2008 yılındaki %2,17'lik oran dışında, %1,38 - %1,91 aralığında seyretmiştir. Türkiye 2011 yılındaki performansı ile dünyada 110'uncu sırada yer almıştır¹⁴⁶.

Tablo 35. Türkiye'nin BİT Hizmet İhracatının Toplam Hizmet İhracatı İçindeki Payı (%)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Oran (%)	1,67	1,79	2,17	1,91	1,58	1,38

Ülkemizin 2011 yılı BİT sektörü verilerine bakıldığında; yazılım ve hizmet ihracatı 455,9 milyon TL, toplam BİT ihracatı ise 732,5 milyon TL'dir.¹⁴⁷ Bu dönemde bilgi ve iletişim sektörü ihracatının, toplam ihracatın yaklaşık %2'sini; ithalatının ise toplam ithalatın yaklaşık %6'sını oluşturduğu görülmektedir. 2007-2011 yılları arasında BİT ithalat ve ihracat büyüklüklerinin yatay bir seyir izlemekte olduğu (Şekil 18); BİT ihracatı ile ithalatı arasındaki farkın kapatılmasının hedef odaklı politikalar ile gerçekleştirilebileceği değerlendirilmektedir.

Bu doğrultuda;

- Güdümlü Ar-Ge projelerini destekleyecek mekanizmaların geliştirilmesi,
- Bilgi ve İletişim Teknolojileri alanında önceliklendirilecek teknoloji konularında Ar-Ge ve yenilik yetkinliğinin iyileştirilmesi ve
- Hızla katma değerli üretime geçilmesi

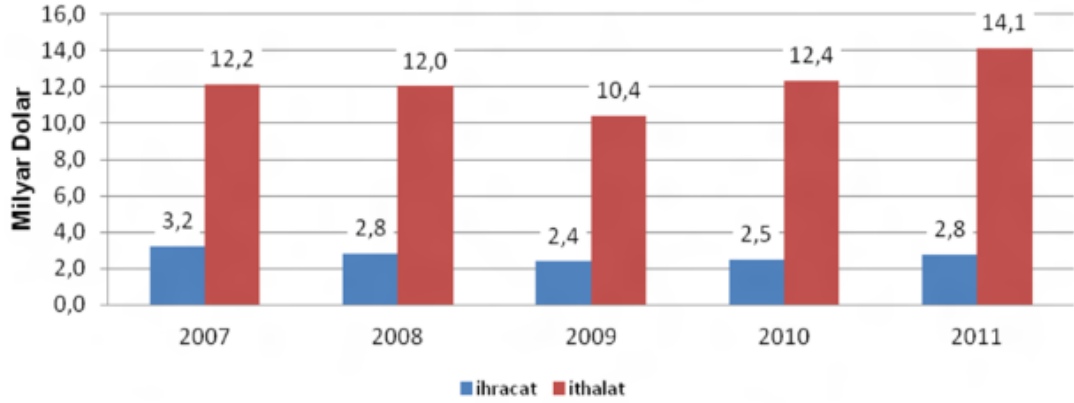
gerekliliği öne çıkmaktadır.¹⁴⁸

¹⁴⁶ Dünya Bankası veri tabanı kullanılmıştır (<http://data.worldbank.org/indicator/BX.GSR.CCIS.ZS/countries>). 2011 yılı verisi bulunmayan birkaç ülke için trend tahmin verisi kullanılmıştır.

¹⁴⁷ TÜBİSAD Bilişim Sanayicileri Derneği. (2012).

TÜBİSAD Bilgi Merkezi Projesi. Erişim: 25 Haziran 2012. <http://www.tubisad.org.tr/Tr/Library/Sunumlar/T%C3%9CB%C4%B0SAD%20Bilgi%20Merkezi%20Sunumu%20-%20May%C4%B1s%202012.rar>

¹⁴⁸ Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumununun 26.6.2012 tarih ve B.14.2.TBT.5.08.08.04-253-73 sayılı yazısı ile 28.6.2012 tarih ve B.14.2.TBT.0.65.00.00-144-244/10868 sayılı yazısı.

Şekil 18. Türkiye BİT Sektörü Dış Ticaret Büyüklükleri ¹⁴⁹

2009 yılında geçirdiği küçülmenin ardından BİT sektörü donanım ihracat ve ithalatının 2010 yılında çift rakamlı bir büyüme gösterdiği görülmektedir. Bununla birlikte ithalatın ihracata göre 2009 yılında daha az küçülüp 2010 yılında daha fazla büyümesinin doğal bir sonucu olarak ithalatın ihracatı karşılama oranı küresel kriz dönemi öncesi seviyelerinin altındadır (Tablo 36).

Tablo 36. Türkiye BİT Sektörü Donanım Dış Ticaret Büyüklükleri ¹⁵⁰

	2007	2008	2009	2010
İhracat (Milyon ABD Doları)	616,9	642,4	467,8	533,9
İhracat Büyümesi (%)	-	4,6	-27,2	14,1
İthalat (Milyon ABD Doları)	5.192,6	5.027,7	4.416,5	5.144,1
İthalat Büyümesi (%)	-	-2,7	-12,2	16,5
Dış Ticaret Dengesi (Milyon ABD Doları)	-4.575,7	-4,385	-3,948	-4,608
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)	11,9	12,8	10,6	10,4

BİT sektöründe faaliyet gösteren girişimlerden ihracat yapanların sayısı yıllar itibarıyla yakın seviyelerde seyretmektedir. BİT sektöründe faaliyet gösteren girişim

¹⁴⁹ Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumununun 26.6.2012 tarih ve B.14.2.TBT.5.08.08.04-253-73 sayılı yazısı ile 28.6.2012 tarih ve B.14.2.TBT.0.65.00.00-144-244/10868 sayılı yazısı.

¹⁵⁰ Kalkınma Bakanlığı (2011). *Bilgi Toplumu İstatistikleri*.

sayısı dikkate alındığında 2007 yılında girişimlerin %7,5'inin, 2008 yılında ise %6'sının ihracat yaptığı görülmektedir¹⁵¹.

Yazılım ihracatı, sektörün en kapsamlı sorunlarından biri olarak görülmektedir. Yazılım değerlendirmesi gümrükleme sırasında yapılamadığından, yazılım donanım içerisinde ya da hizmet kalemi altında ihraç edilmektedir. Bu da hem gümrüklerde çeşitli sorunlara yol açmakta hem de sektörel istatistiklerin gereken kesinlikte toplanamamasına sebep olmaktadır. Bu sorunun üstesinden gelenebilmesi için yazılımın değerinin belirlenmesini hedefleyen bir yapı oluşturulması ya da gümrüklerde bu konuda uzmanlaşmış personelin istihdam edilmesi söz konusu olabilir. Soruna çözüm üretilmesi için diğer ülkelerin uygulamalarının inceleneceği bir çalışma yapılması da öncelikli yapılması gerekenler arasındadır.¹⁵²

Daha önce belirtildiği üzere, dünyada ihracat artışını sürükleyen sektörler, ileri teknoloji sektörlerdir. TÜBİSAD tarafından yapılan analizde; BİT sektörü ürün ihracatının GSYH'ye oranı ile kişi başına gelir arasındaki ilişki incelenmiş ve gelişmiş ülkelerde BİT sektörü ürün ihracatının GSYH içindeki payının yüksek olduğu, BİT sektörü ürün ihracatının GSYH içindeki oranı yüksek olan ülkelerde kişi başına gelirin büyüme hızının da yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, aynı araştırmaya göre, ülkelerin gelişmişlik seviyeleri arttıkça BİT sektörünün toplumsal hayat ve ekonomi içindeki önemi de artmakta, bu durum da BİT sektörü ürün ithalatında artışa sebep olmaktadır. Ancak BİT ithalatının diğer bir gerekçesi ise BİT sektörüne zamanında gerekli yatırımları yapmamış ülkelerin BİT ile şekillenen ekonomik ve toplumsal hayatın gereklerini BİT sektör ürünleri ithalatı ile karşılamaya çalışması olarak tespit edilmektedir.¹⁵³

Ülkemizin kuruluşunun 100. yılında 500 milyar ABD Doları ihracat hedeflemesi ve bunun 10 milyar dolarlık kısmının yazılım sektörüne ait olması hedeflenmektedir. Bu hedefin tutturulması için 2012 yılından itibaren yazılım sektörünün her yıl ihracatını ve boyutunu %31 kümülatif artırması gerekmektedir. Her ne kadar görece olarak hızlı büyüyen bir sektör olsa da bahse konu hedefin

¹⁵¹ Kalkınma Bakanlığı (2011). *Bilgi Toplumu İstatistikleri*.

¹⁵² ODTÜ Teknokent tarafından hazırlanan 5.07.2012 tarihli Bilgi Notu

¹⁵³ TÜBİSAD Bilişim Sanayicileri Derneği. (2012). *Atılım İçin Bilişim – Türkiye Ekonomisi İçin Bilgi ve İletişim Teknolojileri Sektörü Atılım Stratejisi 2023*. İstanbul; TÜBİSAD.

tutturulabilmesi için sektörün gelişimine katkı sağlayacak köklü ve radikal değişiklikler önerilmektedir.¹⁵⁴

Küresel pazarda ürün satışı için birçok alternatif platform bulunmaktadır. Son yıllarda hızlı büyüyen mobil uygulama satış mağazaları bu platformlar için önemli birer örnektir. Örneğin bu platformlardan bir tanesi olan Apple firmasına ait App Store mağazasına yüklenen bir oyun ile 2011 yılında sadece 16 gün içinde oyun sahibi, dünya genelinde 1 milyar ABD Doları satış yapmıştır. Bu ve benzeri örnekler, yeni iş modelleri ve alternatif satış kanalları ile hedeflenenin üzerinde ihracat yapmamız mümkün görünmektedir. Ancak, bu tarz başarı hikâyeleri örnekleri kamudan ziyade özel sektöre ait olduğu için ülkemizde özel sektörün, bu sektörde ülke politikalarını destekleyici adımlar atabilmesi için uygun ortamın devlet tarafından oluşturulması aciliyet ve büyük önem arz etmektedir.

Ülkemizde sosyal ağların çok hızlı benimsenmiş olması (bu ağlardan facebook'ta 30 milyon kullanıcı ile facebook'u en yoğun kullanan ilk 5 ülkeden biri olması, bu ağlardan bir başkası olan twitter'da 5 milyondan fazla kullanıcısı olması), genel anlamda bilgi ve iletişim teknolojisi ürünlerin yoğun olarak kullanılması; yerli yazılım sektörünün desteklenerek ülkemiz BİT sektörü ihracatının artırılması ve ithalatının azaltılması adına önemli fırsatlar sunmaktadır.

Ayrıca, bilgi toplumuna dönüşüm sürecinde e-devlet projeleri, ülkemizin bu alandaki ihracatı için önemli bir fırsat olarak durmaktadır. Zira, e-devlet projeleri; yazılım sektörünün gelişmesine, proje yönetim süreçlerinin benimsenmesine, iyi uygulama örnekleri ile kalite ve motivasyonun artmasına katkı sağlayacak ve bu alandaki tecrübe ile yazılım sektörü dünya çapında rekabet gücü kazanabilecektir.

Bu alanda belirlenecek politikalarda;

- Başarılı e-devlet uygulamalarının ödüllendirilmesi,
- Yerli yazılım firmalarının e-devlet ihalelerine girmelerinin kolaylaştırılması,
- Kamu ve özel sektör birlikteliğinin ve karşılıklı tecrübe paylaşımı ile sinerji oluşturulması,

¹⁵⁴ Stratejik Düşünce Enstitüsü. (2012). *Türkiye'de Yazılım Sektörü*.

- e-Dönüşüm sürecinde Türkiye ile henüz aynı seviyeye gelememiş ülkelerin potansiyel pazar olarak değerlendirilmesi,
- Ekonomik ilişkilerin yoğun olduğu, dil yakınlığı olan ve kültürel yakınlık içinde bulunan ülkelerin de potansiyel pazar olarak değerlendirilmesi

gibi hususların göz önünde bulundurulması büyük önem arz etmektedir.

3.4. TÜRKİYE'DE BİT SEKTÖRÜNDE GİRİŞİM SAYISI

Tablo 37'de görüleceği üzere, Türkiye'de BİT sektöründe faaliyet gösteren girişim sayısı yıllar itibarıyla artış göstermektedir. 2006 yılı itibarıyla BİT alanında faaliyet gösteren toplam girişim sayısı 10.431 iken bu sayı 2007 yılında 12.156, 2008 yılında ise 13.320'ye çıkmıştır. Bu girişimlerden 2006 yılında 65, 2007 yılında ise 59 tanesi yabancı kontrolünde olup, 2008 yılına ilişkin veri yayımlanmamıştır. Bu girişimlerden ihracat yapanların sayısı 2007-2009 döneminde 850'ler civarındadır. Ülkemizdeki toplam girişim sayısı ile kıyaslandığında BİT sektöründeki girişimci sayısı binde beşler (2008) düzeyindedir.¹⁵⁵

¹⁵⁵ TÜİK. *Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri Araştırması*.

Tablo 37. BİT Sektöründe Faaliyet Gösteren Girişim Sayısı¹⁵⁶

Büyüklik Grubu	2006	2007	2008
1-19	9.615	11.422	12.589
20-49	503	408	405
50-249	257	269	263
250+	56	57	63
Toplam	10.431	12.156	13.320

İlave olarak, OECD tarafından hazırlanan OECD Information Technology Outlook 2010 raporunda dünya çapında toplam gelirleri en yüksek 250 BİT şirketi belirlenerek, bahse konu şirketlerin yıllık gelirleri, net gelirleri, Ar-Ge harcamaları ve istihdam bilgileri 2000-2009 dönemi için analiz edilmiştir.

Anılan 250 şirket, 2009 yılı verilerine göre dünya çapında 13 milyondan fazla kişiye istihdam sağlamakta (BİT sektörünün toplam istihdamının %60'ından fazlası) ve toplam 4 trilyon dolar civarında gelire sahiptir.

197 tanesi OECD bölgesinde olan bu şirketlerin, 75 tanesi (%30) ABD merkezli, 52 tanesi Japonya merkezli, 18 tanesi Çin merkezlidir. Dünya çapında bahse konu ilk 250 BİT şirketi içerisinde 2 tane Türkiye merkezli BİT şirketi (yaklaşık 12.500 kişilik istihdam) bulunmaktadır. Ayrıca, anılan raporda Türkiye, OECD ülkeleri arasında ihracat için BİT malları üretiminde en az uzmanlaşmış Norveç, Yeni Zelanda, Avustralya ve İzlanda ile birlikte anılmaktadır.

3.5. TÜRKİYE'DE BİT SEKTÖRÜNDE İSTİHDAM

BİT sektörünün gelişimi, firmaların ulusal ve uluslararası düzeyde rekabet gücünün artması ve ekonomik gelişim için insan kaynağı önemli bir göstergedir. BİT sektörü istihdam göstergeleri Tablo 38'de sunulmaktadır. BİT sektörünün bütünündeki istihdama bakıldığında, 2003 yılında 145.227 kişi istihdam edilirken, bu sayı 2008 yılı itibarıyla 174.367 olmuştur. Ancak, anılan dönemde BİT dışı sektörlerdeki toplam istihdamın daha hızlı artmasının bir sonucu olarak, toplam istihdam içindeki BİT sektörü istihdamının payı %2,2'lerden %1,7'ler düzeyine

¹⁵⁶ TÜİK. a.g.e.

gerilemiştir. Ancak, BİT'in artan öneminden dolayı farklı sektörlerde de BİT becerilerine sahip kişilere talep artmaktadır. Bu durumun bir sonucu olarak 2009 yılı itibarıyla, BİT ile ilişkili istihdamın toplam istihdam içindeki payı %10,8'ler düzeyindedir.

BİT sektöründe Ar-Ge çalışanlarının oranı ise 2003 yılı itibarıyla %1,7'ler seviyesinden 2008 yılı itibarıyla %5,5'ler seviyesine ulaşmıştır. BİT sektöründe Ar-Ge çalışanlarının oranının artması, sektörde faaliyet gösteren firmaların rekabet güçlerinin artması ve dünya hâsılasından daha fazla pay alabilmesi açısından oldukça önemlidir. Ülkemizde Ar-Ge yapan girişimlerin BİT sektöründe faaliyet gösterenlerinin oranı ise %30'lar düzeyindedir¹⁵⁷.

Tablo 38. BİT Sektörü İstihdamı ¹⁵⁸

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
BİT sektör istihdamı	145.227	151.557	165.817	160.644	162.392	174.367
BİT sektöründe Ar-Ge çalışanlarının oranı (%)	1,7	1,9	2,7	5,2	4	5,5
BİT istihdamının toplam istihdama oranı (%)	2,2	2	1,9	1,7	1,7	1,7

TÜBİSAD verilerine göre, Türkiye'de donanım, yazılım, hizmet, elektronik haberleşme, savunma sanayii ve çağrı merkezi pazarlarında 2011 yılında toplam istihdam 125.847 kişi olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de istihdamda kadın oranının en yüksek olduğu pazar yüzde 40 ile BİT sektörüdür. En fazla üniversite mezunu istihdamı gerçekleşen pazar yüzde 64 ile elektronik haberleşmedir.¹⁵⁹

¹⁵⁷ TÜİK. *Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri Araştırması*.

¹⁵⁸ TÜİK. a.g.e.

¹⁵⁹ TÜBİSAD Bilişim Sanayicileri Derneği. (2012). *TÜBİSAD Bilgi Merkezi Projesi Sunumu*. (Erişim: 25 Haziran 2012) <http://www.tubisad.org.tr/Tr/Library/Sunumlar/T%C3%9CB%C4%B0SAD%20Bilgi%20Merkezi%20Sunumu%20-%20May%C4%B1s%202012.rar>